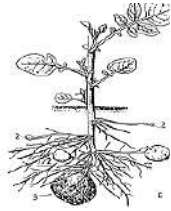

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТУР

Тести групи А (1 бал)

(У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірною може бути тільки одна)

1. Рослина, що зображена на рисунку, має плід:

а) ягоду; б) коробочку; в) бульбу; г) коренеплід.

2. Качан капусти це видозміна:

а) бруньки; б) суцвіття; в) плоду; г) стебла.

3. До відділу Зелені водорості належить:

а) носток; б) порфіра; в) ульва; г) осциляторія.

4. Вкажіть представника, який належить до тієї ж родини що і щавель горобиний:

а) аконіт дібровний; б) кукіль звичайний;
в) ревінь лікарський; г) талабан посівний.

5. Баранець звичайний розмножується:

а) стебловими живцями; б) насінням; в) спорами; г) плодами.

6. Виберіть рослину з паралельним жилкуванням листків:

а) подорожник; б) пшениця; в) кропива; г) клен.

7. До голонасінних належить:

а) ламінарія; б) маршанція; в) секвоя; г) кукурудза.

8. Клітинна стінка грибів утворена:

а) целюлозою; б) хітином; в) муреїном; г) глікогеном.

9. Яка роль водоростей у живленні лишайників ?

а) постачають воду; б) постачають мінеральні речовини;
в) захищають від ультрафіолету;
г) постачають органічні речовини.

10. У клітинах шкірочки цибулі на відміну від клітин листка герані немає:

а) хлоропластів; б) ядра; в) цитоплазми; г) оболонки.

11. Укажіть тканину, притаманну тваринам:

а) основна; б) механічна; в) сполучна; г) провідна.

12. Крила комах – це:

а) вирости покривів тіла; б) видозмінений ротовий апарат;
в) видозмінені кінцівки; г) видозмінені статеві органи.

13. Людина може бути проміжним хазяїном для:

а) ціп'яка бичачого; б) печінкового сисуна; в) ехінокока;
г) малярійного плазмодія.

14. У травній системі равлика у порівнянні з дощовим черв'яком з'явився орган:

а) печінка; б) глотка; в) кишечник; г) ротова порожнина

15. У яких тварин, що мають органи дихання, кисень переноситься до органів без участі кровоносної системи?

а) комах; б) молюсків; в) риб; г) земноводних.

16. Для якої з перерахованих тварин є НЕпритаманним чотирикамерне серце?

а) лисиця; б) беркут; в) алігатор; г) ропуха.

17. З верхньої порожнистої вени кров надходить:

а) до головного мозку; б) до легень; в) до правого передсердя;
г) до лівого передсердя.

18. У людини в шлунку перетравлюються:

а) білки; б) жири; в) целюлоза; г) всі зазначені речовини.

19. Речовини, які під час всмоктування спочатку попадають у лімфу, а потім – у кров, це:

а) глюкоза; б) гліцерин і жирні кислоти;
в) крохмаль і білки; г) жири.

20. Відомо, що гірські жителі стикаються з проблемою низького парціального тиску кисню. Вона вирішується таким чином:

а) еритроцити мають більший діаметр; б) еритроцити містять більше гемоглобіну;
в) кількість еритроцитів у крові збільшується; г) кількість еритроцитів у крові зменшується.

Вписати у бланк варіанти правильних відповідей:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а	+	+								+		+		+	+			+		
б						+		+											+	
в			+	+	+		+				+		+					+		+
г									+							+				

Тести групи Б (3 бали)

(У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірними можуть бути декілька)

1. Гаплоїдним у папоротей є: а) спори; б) заросток; в) спорофіт; г) гамети; д) зигота. в) дихання; г) транспірація; д) розмноження.
2. Для тритонів притаманні ознаки: а) виключно легеневе дихання; б) сечовий міхур; в) мішкоподібні легені, для дорослих особин характерне линяння; г) відсутня грудна клітка; д) легені з комірками.
3. Для утворення протромбіну в процесі згортання крові необхідна наявність в організмі людини: а) вітаміну А; б) вітаміну К; в) іонів Ca^{2+} ; г) іонів K^+ .
4. Виберіть залози змішаної секреції: а) печінка; б) епіфіз; в) статеві; г) підшлункова; д) потові.
5. Традиційна українська кухня передбачає включення в повсякденний раціон широкого набору каш. Які з них готуються з перероблених зернівок пшениці: а) пшоняна; б) пшенична; в) перлова; г) манна; д) ячна.
6. Через породи відбуваються: а) фотосинтез; б) газообмін; в) дихання; г) транспірація; д) розмноження.
7. Дихають тільки легневими мішками: а) скорпіони; б) косарики; в) псевдоскорпіони; г) сольпуги; д) кліщі.
8. Фаза лялечки притаманна: а) прямокрилим; б) вошам; в) блохам; г) перетинчастокрилим; д) твердокрилим.
9. Які з перерахованих ознак притаманні епітеліальній тканині? а) клітини щільно прилягають одна до одної; б) займає розмежовуюче положення; в) ніколи не контактує з навколишнім середовищем; г) висока здатність до регенерації; д) багато міжклітинної рідини.
10. За допомогою одного джгутика пересуваються у просторі: а) евглена зелена; б) трипаносома; в) інфузорія туфелька; г) хламідомонада; д) малярійний плазмодій.
11. Травлення білків у людини здійснюється завдяки ферментам, які виділяються: а) підшлунковою залозою; б) залозами тонкої кишки; в) шлунковими залозами; г) залозами товстої кишки; д) слинними залозами.
12. Які чинники призводять до зростання інтенсивності вентиляції легень у людини? а) збільшення концентрації вуглекислого газу у крові; б) збільшення концентрації кисню у крові; в) збільшення концентрації глюкози у крові; г) зростання активності скелетних м'язів;

д) вдихання їдких речовин.

13. Укажіть кістки мозкового відділу черепа людини:

- а) потилична; б) лобова; в) тім'яна;
г) скронева; д) вилична.

14. Речовини, які під час всмоктування спочатку попадають у лімфу, а потім – у кров, це:

- а) глюкоза; б) гліцерин і жирні кислоти; в) крохмаль і білки;
г) жири.

15. Миготливий епітелій вистилає:

- а) шлунок; б) тонкий кишечник; в) каналні нирок;
г) повітроносні шляхи; д) яйцепроводи.

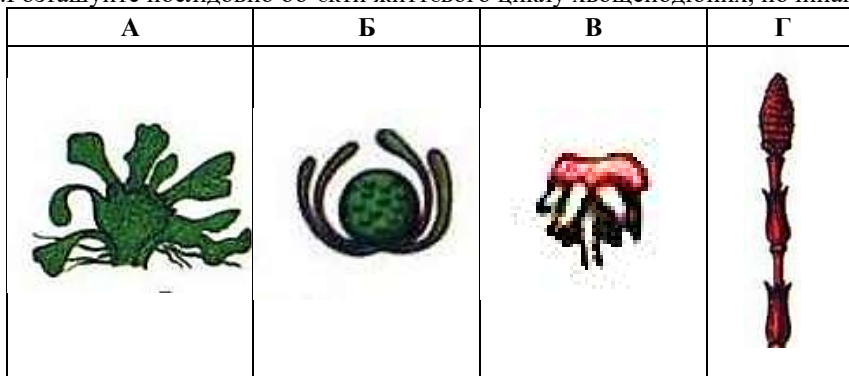
Вписати у бланк варіанти правильних відповідей:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
а							+		+	+	+	+	+		
б	+	+	+		+	+			+	+	+		+	+	
в	+		+	+		+		+			+		+		
г	+	+		+	+	+		+	+			+	+		+
д		+						+							+

Тести групи В

(Завдання на встановлення відповідностей, послідовностей...)

1. Розташуйте послідовно об'єкти життєвого циклу хвощеподібних, починаючи від весняного пагону.

Відповідь:

	А	Б	В	Г
1				+
2			+	
3		+		
4	+			

2. Установіть відповідність між характеристикою серцево судинної системи (1 – 4) та твариною (А – Д), у якої така серцево-судинна система.

1. серце видовжене, багатокамерне з численними отворами; безбарвна кров до серця потрапляє з лакун
2. серце двокамерне, через нього рухається венозна кров; одне коло кровообігу
3. серце чотирикамерне, аорта робить праву дугу; два кола кровообігу
4. серця немає. його функцію виконують потужні кільцеві судини; кровеносна система замкнена

Відповідь:

- А. дощовий черв'як
- Б. корова
- В. ворона
- Г. бджола
- Д. карась

	А	Б	В	Г	Д
1				+	
2					+
3			+		
4	+				

3. Укажіть тип живлення, притаманний для наведених видів тварин. Установіть відповідність між кісткою і різновидом з'єднання, яким вона приєднується до сусідньої.

1 лобова	А повне зрощення
2 кінцева фаланга пальця	Б нерухоме
3 стегнова	В напіврухоме
4 грудина	Г одноосьовий суглоб
	Д багатоосьовий суглоб

Відповідь:

	А	Б	В	Г	Д
1	+				
2				+	
3					+
4		+			

4. Установіть відповідність, утворивши логічні пари:

1. паразити рослин	А губка бодяга
2. хижаки	Б медуза аурелія
3. мертвоїди	В сисун печінковий
4. фільтратори	Г нематода бурякова
5. паразити тварин	

Відповідь:

	А	Б	В	Г
1				+
2		+		
3				
4	+			
5.			+	

ФЕРМЕНТАТИВНА ДІЯ СЛИНИ (10 БАЛІВ)*(бланк для відповіді)***Таблиця 2.***Позначте правильні відповіді, закресливши (×) відповідні цифри:*

	Відбувається явище:	Номер пробірки:			
(2 бали)	Повне розщеплення крохмалю	1	~~2~~	3	4
(2 бали)	Часткове розщеплення крохмалю	1	2	~~3~~	4
(2 бали)	Крохмаль залишився незмінним	~~1~~	2	3	~~4~~
(2 бали)	Відбулася денатурація ферменту	1	2	3	~~4~~
(2 бали)	Загальмована активність ферменту	1	2	~~3~~	4

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТУР

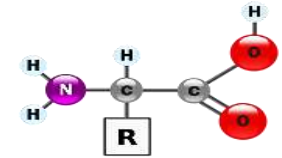
Тести групи А

(У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірною може бути тільки одна) (1 бал)

- Вкажіть назву організму, для якого НЕ характерна наявність у клітині нуклеоїда:**
а) кишкова паличка; б) паличка Коха; в) політрих
звичайний; г) холерний вібріон.
- Процес газообміну в інфузорії-туфельки здійснюється:**
а) спеціалізованими органелами; б) всією поверхнею тіла;
в) в процесі харчування; г) всіма переліченими вище способами.
- У плоских червів є м'язи:**
а) тільки поздовжні; б) поздовжні і кільцеві;
в) тільки кільцеві; г) поздовжні, кільцеві і спинно-черевні.
- Організми, які засвоюють карбон органічного походження називаються:**
а) фототрофи; б) хемотрофи; в) гетеротрофи;
г) автотрофи.
- Можливість розвитку плазунів без метаморфоза обумовлено:**
а) великим запасом поживних речовин в яйці; б) поширенням в тропічній зоні; в) переважно наземним засобом життя; г) будовою статевих залоз.
- Кишенькові клапани перешкоджають зворотному рухові крові:**
а) з лівого шлуночка у ліве передсердя; б) з лівого передсердя до лівого шлуночка; в) з правого передсердя у правий шлуночок; г) з легеневої артерії до правого шлуночка.
- Молекули, що утворились внаслідок поєднання понад 50 амінокислот, це:**
а) поліпептид; б) олігопептид; в) дипептид; г) білок.
- Розділити клітини, органели або органічні макромолекули за їх густиною можна за допомогою методу:**
а) хроматографії; б) центрифугування;
в) електрофорезу; г) мічених атомів.
- Генетична інформація кодується послідовністю:**
а) фосфатних груп; б) залишків пентоз; в) нуклеотидів;
г) амінокислот.
- Вкажіть назву фермента, який розщеплює зв'язки між залишками глюкози в молекулі глікогену:**
а) каталаза; б) амілаза; в) ліпаза; г) пептидаза.
- Для якої з перерахованих рослин властиве подвійне запліднення?**

- а) ефедр двоклоаса; б) папороть орляк; в) гінкго дволопатеве; г) лілія лісова.

- Який тип клітин притаманний хрящовій тканині?**
а) мієлобласти; б) хондробласти; в) остеобласти; г) фібробласти.
- Аксон виконує функцію:**
а) проводить збудження до тіла нейрона;
б) сприймає подразнення із зовнішнього середовища;
в) сприймає подразнення із внутрішнього середовища;
г) проводить збудження від тіла нейрона.
- Який орган виробляє найбільшу кількість тепла в організмі:**
а) печінка; б) легені; в) серце; г) мозок.
- Гладенька м'язова тканина входить до складу:**
а) стінок шлунку; б) скелетних м'язів; в) серцевого м'язу; г) м'язів язика.
- У якій із вказаних груп рослин у циклі розвитку переважає гаметофіт?**
а) хвощеподібні; б) плауноподібні; в) мохоподібні;
г) папоротеподібні.
- До фібрилярних за формою білків належить:**
а) імуноглобулін; б) кератин; в) гемоглобін; г) ферменти.
- Зображена на рис структура є складовою:**
а) целюлози; б) білків;
в) пектину; г) ліпідного шару клітинної мембрани
- До полімерних сполук належать такі вуглеводи як:**
а) глюкоза; б) сахароза; в) лактоза; г) крохмаль.
- З наведених сполук до ферментів належать:**
а) пепсин; б) інсулін; в) тироксин; г) цитозин.

Вписати у бланк варіанти правильних відповідей:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
а					+		+							+	+						+
б		+						+		+		+						+	+		
в	+			+					+								+				
г				+			+						+		+						+

Тести групи Б

(У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірними можуть бути декілька) (3 бали)

1. Які частини входять до складу зародка насінини квасолі:
а) шкірка; б) сім'ядолі; в) ендосперм; г) зародковий корінець.
2. Визначте ознаки, за якими мітохондрії і пластиди схожі між собою:
а) мають дві мембрани; б) містять власні рибосоми; в) містять власні ферменти; г) мають власну ДНК.
3. До реакцій матричного синтезу відносяться:
а) синтез ДНК; б) синтез білка; в) синтез РНК; г) синтез вищих жирних кислот; д) синтез полісахаридів
4. Вкажіть ознаки, характерні для представників підкласу Першозвірів:
а) вигодовують дітей молоком; б) травна система закінчується клоакою; в) постійна температура тіла; г) відкладають яйця; д) травна система закінчується прямою кишкою та анальним отвором.
5. У хлоропластах вдень відбувається світлова фаза фотосинтезу. Результатом світлової фази можна вважати:
а) синтез АТФ; б) виділення кисню; в) утворення глюкози; г) фіксацію вуглекислого газу; д) утворення НАДФ*Н.
6. Особливостями покритонасінних рослин є: а) необмежений ріст; б) здатність до фотосинтезу; в) не потребують кисню для дихання; г) випаровують листками води більше, ніж її надходить з кореневої системи; д) усі листки мають виключно зелений колір.
7. Вкажіть всі можливі функції, які може виконувати оцвітина:
а) участь у фотосинтезі; б) приваблювання комах-запилювачів; в) накопичення поживних речовин та метаболітів; г) захист генеративних структур квітки; д) синтез мікроелементів.
8. Основними ознаками дводольних рослин є: а) мичкувата коренева система; б) зародок з двома сім'ядолями; в) сітчасте жилкування; г) стебло з провідними пучками без камбію; д) стебло з провідними пучками із камбієм.
9. Вкажіть правильні твердження, що стосуються такої структури як «піреноїд»:
а) характерний для водоростей; б) характерний для деяких мохів; в) має білкову природу; г) міститься у ядрі; д) забезпечує дихання.
10. Суцвіття «початок» характерне для: а) кукурудзи; б) квасолі; в) рогозу; г) конюшини; д) магнолії.
11. Чим клітини-замикачі прорихів відрізняються від оточуючих епідермальних клітин?
а) нерівномірно потовщеними клітинними стінками; б) наявністю хлоропластів; в) наявністю хромопластів; г) формою;

д) наявністю ядра.

12. Для хвойних рослин характерні ознаки:
а) наявність насіневої шкірки; б) утворення плодів; в) вітрозапилення; г) широкий спектр життєвих форм; д) перевага спорофіту у життєвому циклі.
13. Укажіть функції гемолімфи комах: а) газообмін; б) доставка поживних речовин до органів та тканин; в) ферментативна; г) каталітична; д) видалення продуктів дисиміляції.
14. Вкажіть кістки, між якими розташоване переднє тім'ячко?
а) лобна; б) скронева; в) верхньощелепна; г) тім'яна; д) потилична.
15. До механізмів специфічного клітинного імунітету належать:
а) виділення інтерферону; б) виділення лізоциму; в) синтез В-лімфоцитами антитіл; г) цитотоксична дія Т-лімфоцитів; д) цитотоксична дія NK-клітин.
16. Декілька ядер зустрічаються у наступних клітинах людини:
а) еритроцити; б) нервові клітини; в) статеві клітини; г) клітини гладеньких м'язів; д) остеокласти.
17. Травлення білків у людини здійснюється завдяки ферментам, які виділяються: а) підшлунковою залозою; б) залозами тонкої кишки; в) шлунковими залозами; г) залозами товстої кишки; д) слинними залозами.
18. Клапани є у таких кровоносних судинах: а) артеріях; б) венах; в) капілярах; г) артеріолах; д) аорті.
19. Які процеси транспортування речовин у клітину не потребують затрат енергії?
а) осмос; б) піноцитоз; в) полегшена дифузія; г) проста дифузія; д) фагоцитоз.
20. Для м'язового скорочення необхідне виділення з саркоплазматичного ретикулуму:
а) йонів Кальцію; б) йонів Калію; в) йонів Натрію; г) фосфат-йонів.

Вписати у бланк варіанти правильних відповідей:

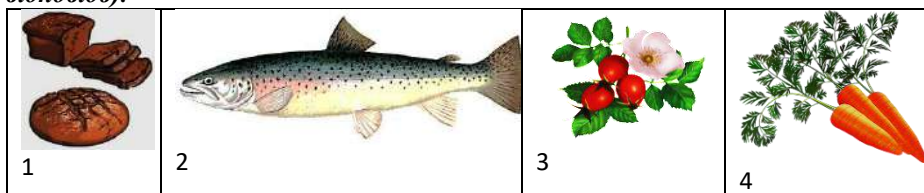
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
а		+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+			+	(+)	+	+	
б			+	+	+	+	+	+	+		+		+					+	+		+
в			+	+					+	+	+		+					+		+	+
г	+	+		+			+				+			+	+					+	
д					+			+				+	+		+	+		+			

Тести групи В

(Завдання на встановлення відповідностей, послідовностей...)

1. Встановіть відповідність між джерелом вітамінів та їх назвами:

а) вітамін D; б) вітамін С; в) провітамін А; г) вітамін В₁ (у таблиці під цифрами, що позначають продукти харчування – джерела вітамінів, поставте букви, що позначають назви вітамінів) (– макс. 4 бали, по 1 балу за кожну правильну відповідь):

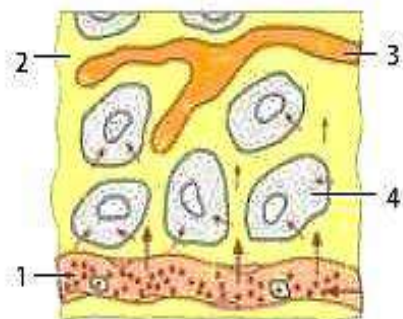

Відповідь:

1	2	3	4
г	а	б	в

2. Установіть відповідність між об'єктами на малюнку та їх назвами:

а) тканинна рідина; б) клітини; в) кров; г) плазма; д) лімфа (у таблиці під цифрою, що позначає об'єкт, поставте букву, що позначає його назву) (– макс. 4 бали, по 1 балу за кожну правильну відповідь):

1	2	3	4
в	а	д	б

3. Встановіть відповідність між органом рослини

та його походженням (– макс. 4 бали, по 1 балу за кожну правильну відповідь):

1. бульбоцибулина шафрана	А) видозміна надземного пагону;
2. колічки дикої груші	Б) видозміна підземного пагону;
3. кореневище латаття	В) видозміна кореня;
4. захисні колічки барбарису	Г) видозміна листка.

Відповідь:

1	2	3	4
б	а	б	г

4. Установіть відповідність між процесом і м'язом, що його виконує:

(– макс. 4 бали, по 1 балу за кожну правильну відповідь).

1. Згинання коліна	А Дрібні м'язи кисті
2. Згинання ліктя	Б Двоголовий м'яз нижньої кінцівки;
3. Рухи ротом	В Колові м'язи рота;
4. Писання	Г Двоголовий м'яз верхньої кінцівки (біцепс);
	Д Триголовий м'яз верхньої кінцівки (тріцепс);

Відповідь:

1	2	3	3
Б	Г	В	А

5. Укажіть тип живлення, притаманний для наведених видів молюсків:

(– макс. 4 бали, по 1 балу за кожну правильну відповідь)

А жабурниця (беззубка) річкова	1 рослиноїдні
Б слимак виноградний	2 мертвоїди
В каракатиця звичайна	3 паразити
Г личинка жабурниці річкової	4 активні хижаки
	5 фільтратори

Відповідь:

А	Б	В	Г
5	1	4	3

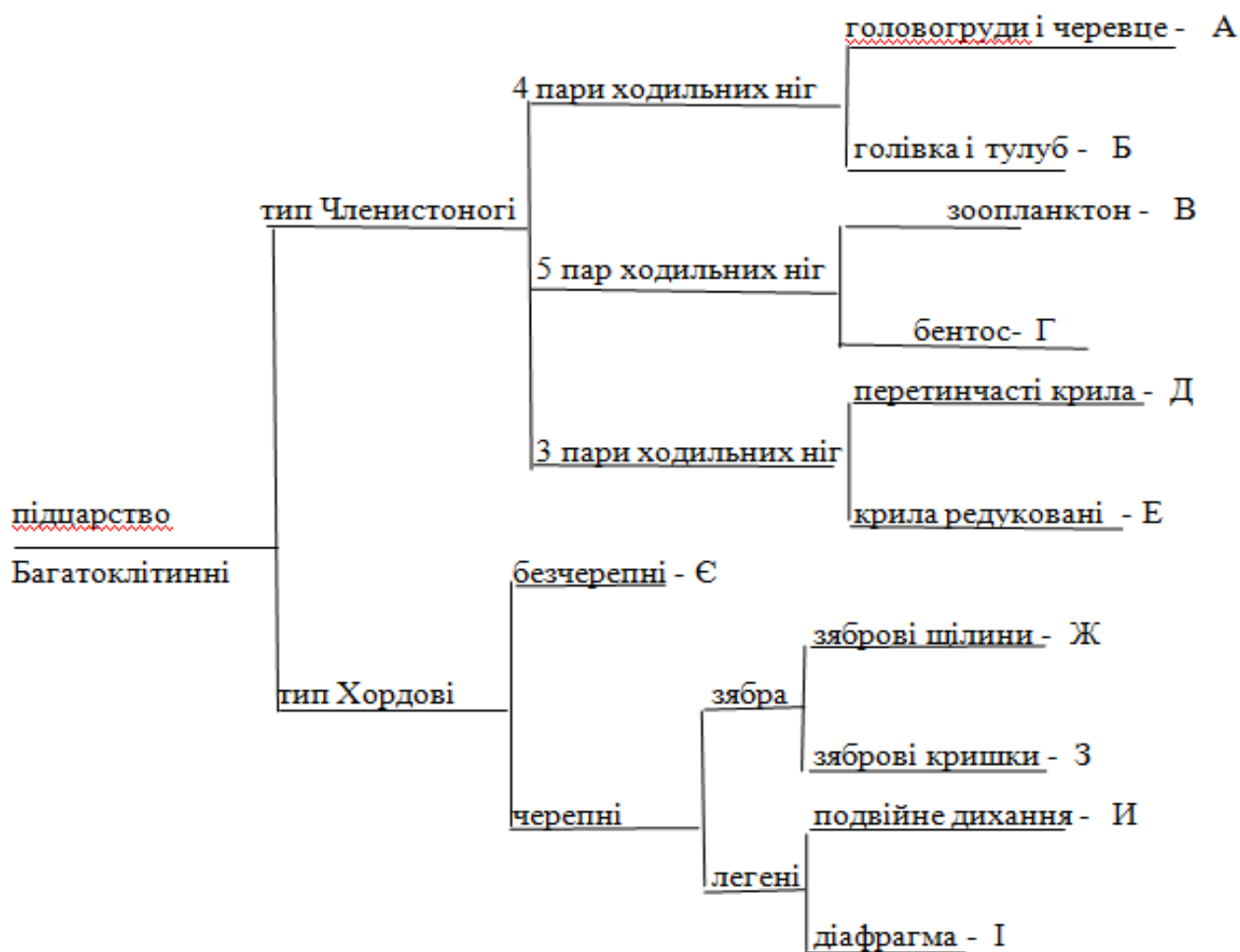
ВИЗНАЧЕННЯ ВИДІВ ТВАРИН (10 БАЛІВ)

Мета: розпізнати вказані види тварин за допомогою схеми, де наведено окремі таксономічні ранги та біологічні особливості

Хід роботи:

Вкажіть, які літери зі схеми відповідають наведеним видам тварин:

1 – афаліна чорноморська, 2- ланцетник європейський, 3 – блоха пацюкова, 4 – джміль садовий, 5 – свербун коростяний, 6 – пінгвін аделі, 7 – тунець синій, 8 - криветка, 9 – скорпіон імператорський, 10 – катран.

Бланк відповіді

1 (1 б)	2 (1 б)	3 (1 б)	4 (1 б)	5 (1 б)	6 (1 б)	7 (1 б)	8 (1 б)	9 (1 б)	10 (1 б)
І	Є	Е	Д	Б	И	З	В	А	Ж

Тести групи Б (3 бали)

(У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірними можуть бути декілька)

1. Основними ознаками дводольних рослин є:

- а) мичкувата коренева система; б) зародок з двома сім'ядолями; в) сітчасте жилкування; г) стебло з провідними пучками без камбію; д) стебло з провідними пучками із камбієм.

2. Які із зазначених організмів здатні до фотосинтезу?

- а) дріжджі; б) ульва; в) хламідомонада; г) хлорела; д) ціанобактерії.

3. Для яких представників базидіомікотових грибів характерним є трубчастий гіменофор?

- а) Веселка смердюча; б) Маслюк; в) Білда поганка; г) Трутовик звичайний; д) Білий гриб.

4. Оберіть види рослин, у яких дорослий гаметофіт і дорослий спорофіт ведуть незалежний один від одного спосіб життя:

- а) плаун булавовидний; б) зелений мох зозулин льон; в) ялина звичайна; г) хвощ польовий; д) чоловіча папороть.

5. Оберіть ознаки, притаманні представникам тварин типу Кишковопорожнинні:

- а) морські та прісноводні; тіло двошарове; радіально-симетричні;
 б) виключно морські; тіло двошарове; радіально-симетричні;
 в) виключно поодинокі; мають жалкі клітини;
 г) морські та прісноводні; тіло двошарове; двобічносиметричні;
 д) прикріплені або вільноплаваючі; мають жалкі клітини; поодинокі та колоніальні.

6. Оберіть правильні твердження:

- а) у риби одне коло кровообігу та двокамерне серце;
 б) у земноводних два кола кровообігу та трикамерне серце;
 в) у плазунів одне коло кровообігу та двокамерне серце;
 г) у птахів два кола кровообігу та трикамерне серце;
 д) у ссавців два кола кровообігу та чотирикамерне серце.

7. Як відомо, пустельні комахи (як личинки, так й імаго) можуть цілком обходитись без надходження води із зовнішнього середовища. Вся необхідна їм вода утворюється у процесі обміну речовин і називається «метаболічною водою». З яких речовин утворюється «метаболічна вода»?

- а) жири; б) вуглеводи; в) нуклеїнові кислоти; г) білки; д) вуглекислий газ.

8. Нестатеve розмноження шляхом брунькування або відриву частин тіла зустрічається у:

- а) круглих червів; б) кільчастих червів; в) кишковопорожнинних; г) молюсків; д) голкошкірих.

9. У безхребетних тварин НЕ буває:

- а) хребта; б) серця; в) спинної нервової трубки; г) хорди; д) черепа.

10. Яку роль в організмі людини виконують вітаміни?

- а) слугують джерелом енергії; б) є будівельним матеріалом клітини; в) впливають на обмін речовин; г) передають нервові імпульси; д) беруть участь в утворенні ферментів.

11. Які із наведених пар (гормон – місце його синтезу) є правильними: а) адреналін –

надниркова залоза; б) вазопресин – епіфіз; в) інсулін – підшлункова залоза; г) тироксин – щитоподібна залоза; д) кальцитонін – паращитоподібна залоза.

12. Передсердя та шлуночки серця скорочуються асинхронно:

а) спочатку передсердя, а потім шлуночки завдяки почерговому закриванню і відкриванню клапанів серця; б) завдяки нижчій швидкості поширення збудження по міокраду шлуночків, ніж по міокарду передсердь; в) за рахунок атріо-вентрикулярної (передсердно-

шлуночкової) затримки; г) спочатку передсердя, щоб під час їхнього скорочення кров виштовхувалась у розслаблені шлуночки; д) спочатку шлуночки, потім передсердя.

13. Якщо дволанцюгова кільцева ДНК містить 18% аденіну, то:

- а) геном міститиме 9% гуаніну; б) геном міститиме 18% гуаніну;
 в) геном міститиме 32% гуаніну; г) геном міститиме 36% гуаніну;
 д) геном міститиме 64% гуаніну.

14. Збільшення розмірів та кількості ядерця може свідчити про:

- а) підвищення білкового синтезу; б) посилення секреторної активності; в) підготовку клітини до поділу; г) старіння клітини; д) початок апоптозу.

15. Молекула АТФ – це нуклеотид до складу якого входять залишки: а) аденіну; б) тиміну;
 в) дезоксирибози; г) рибози; д) фосфорної кислоти.

16. Для забезпечення транспорту амінокислоти до рибосоми необхідні:

- а) рРНК; б) тРНК; в) іРНК; г) АТФ.

17. Основними функціями гладенької ендоплазматичної сітки є:

- а) синтез ліпідів; б) синтез олігосахаридів; в) синтез білків; г) участь у процесах детоксикації; д) депонування іонів Ca²⁺.

18. Препарат колхіцину блокує перехід клітини на стадію:

- а) інтерфази; б) профазы; в) метафази; г) анафази; д) телофази.

19. Стосовно бактерій правильними є твердження:

- а) можуть запасати глікоген; б) можуть мати джгутики; в) можуть ділитися мітозом; г) можуть утворювати спори; д) можуть бути автотрофами.

20. Спільними ознаками роботи дихального ланцюга мітохондрій та фотосинтезу в хлоропластах є:

- а) відбуваються у двомембранних органелах; б) в процесі виділяється кисень;
 в) для перенесення певних хімічних груп використовуються динуклеотиди;
 г) на певному етапі відбувається накопичення йонів H⁺; д) потребують сонячного світла.

21. Які види взаємодії неалельних генів Ви знаєте?

- а) Полімерія; б) Неповне домінування; в) Епістаз; г) Комплементарна взаємодія;
 д) Кодомінування.

22. Які схеми схрещування ілюструють аналізуюче схрещування:

- а) AaBB x aaBb; б) Aa x aa; в) I^AI^O x I^AI^B; г) A_B_ x aaB;_ д) Rhrh x rhrh.

23. До амніот НЕ належать такі групи тварин: а) риби; б) безчерепні; в) амфібії; г) рептилії;
 д) членистоногі.

24. Ферментативну активність можуть проявляти: а) жири; б) вуглеводи; в) білки;
 г) нуклеїнові кислоти; д) гормони.

25. Під час виконання завдань олімпіади у її учасників: а) активніше синтезуються, але не секретуються травні ферменти; б) активніше секретуються, але не синтезуються травні ферменти; в) знижується гальмівний вплив головного мозку на крижовий відділ спинного мозку; г) зростає тонуc сфінктерів шлунково- кишкового тракту; д) відбувається депонування крові у венах черевної порожнини.

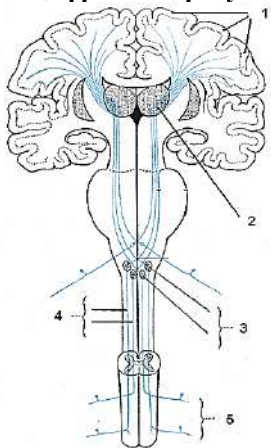
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
а				+	+	+	+		+		+			+	+		+		+	+	+		+		+
б	+	+	+			+		+						+		+	+		+			+	+		
в	+	+						+	+	+	+	+	+						+	+		+	+		
г		+	+	+					+		+	+			+	+	+	+	+	+	+			+	+
д	+	+	+	+	+	+		+	+	+					+		+		+			+	+		

Вписати у бланк варіанти правильних відповідей:

Тести групи В

(Завдання на встановлення відповідностей, послідовностей...)

1. (макс. 5 балів; по 1 балу за кожну правильну відповідність) На рисунку зображено шлях передачі сенсорної інформації про дотик і вібрацію. Встановіть відповідність між цифрами на рисунку і літерами з переліку нижче.

- А – ядра довгастого мозку;
- В – провідні шляхи спинного мозку;
- С – таламус;
- Д – чутливі нейрони спинного мозку;
- Е – мотонейрони спинного мозку;
- Г – передцентральна звивина,
- Ф – зацентральна звивина;
- Н – мозочок

Відповідь: 1-Ф, 2-С, 3-А, 4-В, 5-Д

2. (макс. 5 балів; по 1 балу за кожну правильну відповідність) Встановіть відповідність між білками та функцією, яку вони виконують:

Функція	Білок
1) ферментативна;	а) гемоглобін;
2) структурна;	б) інсулін;
3) захисна;	в) колаген;
4) транспортна;	г) імуноглобуліни;
5) регуляторна.	д) еластин;
	е) лактатдегідрогеназа;
	ж) пепсин.

Відповідь: 1 еж, 2вд, 3 г б б

3. (макс. 4 бали; по 1 балу за кожну правильну відповідність) Встановіть відповідність між тканинами та їх функціями (утворіть пари):

1. Хрящова тканина	А) Утворює кровотворні органи зародків
2. Жирова тканина	Б) Формує дихальні шляхи і легені
3. Кісткова тканина	В) Імунна, трофічна і сполучна функції
4. Пухка сполучна тканина	Г) Опорна, захисна і рухова функція
	Д) Виконує запасуючу і теплоізоляційну роль

Відповіді: 1-Б. 2-Д, 3 -Г, 4-В.

4. (6 балів) Встановіть у правильній послідовності події, що відбуваються під час вагітності:

№	Етапи онтогенезу
1.	Запліднення у верхній частині маткової труби
2.	Імплантація бластоцисти в матку, гастрюляція, нейроляція
3.	Активний ріст плоду, розвиток плацентарного живлення
4.	Органо- і гістогенез, розвиток ембріона та зародкових оболонок
5.	Пологи, народження дитини, а згодом відходження плаценти
6.	Дроблення бластули, рух зародка по матковій трубі

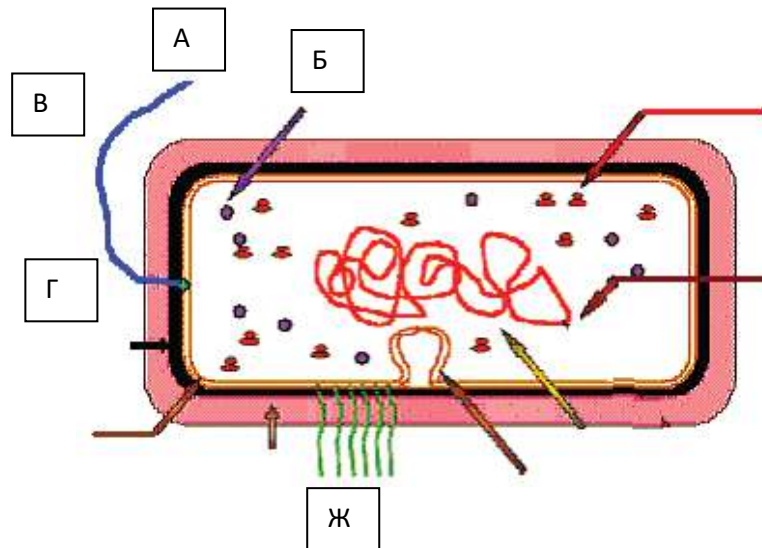
Відповідь: 1,6,2,4,3,5

5. (макс. 10 балів; по 1 балу за кожну правильну відповідність) На рисунку зображено схематичну будову бактеріальної клітини.

Зазначте, якими літерами на рисунку позначено:

- 1. цитоплазму; 2. нуклеоїд; 3. джгутик; 4. пілі; 5. цитоплазматичну мембрану;
- 6. клітинну стінку; 7. капсулу; 8. рибосому; 9. мезосому; 10. внутрішньоклітинні включення.

Відповідь: 1.Д 2.Г 3.А. 4.Ж 5.К 6.Л 7.З 8.В 9.Е 10.Б

ВИЗНАЧЕННЯ РОСЛИННИХ АНАТОМІЧНИХ СТРУКТУР (13 балів)

Мета роботи: *Визначити структури та їх складові рослинних організмів*

1. Уважно ознайомтесь із наведеними нижче рисунками.

2. Визначіть, що зображено на рисунках та підписати позначення до них.

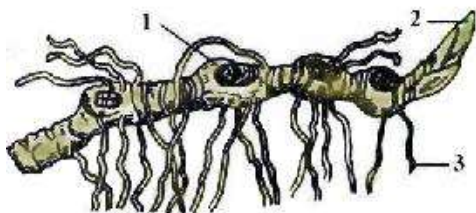

Рис. 1

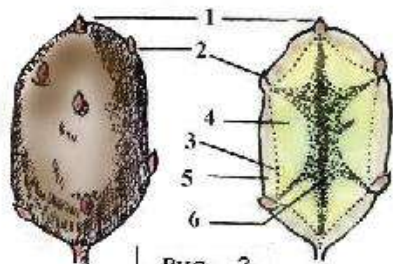

Рис. 2

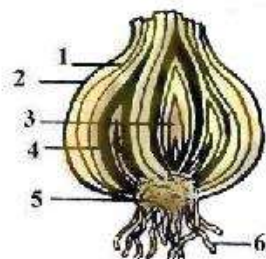

Рис. 3

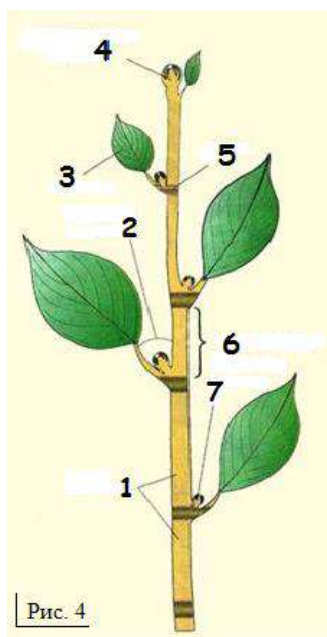

Рис. 4

Рис.1	Видозміна підземного пагона – кореневище (0,5 б)
1.	Вузол (0,5 б)
2.	Верхівкова брунька (0,5 б)
3.	Додаткові корені (0,5 б)
Рис.2	Зовнішня й внутрішня будова бульби картоплі (0,5 б)
1.	Верхівкова брунька (0,5 б)
2.	Пазушна (бічна) брунька (0,5 б)
3.	Камбій (0,5 б)
4.	Деревина (0,5 б)
5.	Кора (0,5 б)
6.	Серцевина (0,5 б)
Рис.3	Будова видозміненого підземного пагона - цибулини цибулі (0,5 б)
1.	Видозмінені листки - соковиті лусочки (0,5 б)
2.	Захисні лусочки (0,5 б)
3.	Верхівкова брунька (0,5 б)
4.	Бічна брунька в пазусі листка (0,5 б)
5.	Донце (0,5 б)
6.	Додаткові корені (0,5 б)
Рис.4	Будова пагона (0,5 б)
1.	Стебло (0,5 б)
2.	Пазуха листка (0,5 б)
3.	Листок (0,5 б)
4.	Верхівкова брунька (0,5 б)
5.	Вузол (0,5 б)
6.	Міжвузля (0,5 б)
7.	Бічна брунька (0,5 б)

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТУР**Тести групи А**

(У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірною може бути тільки одна) (1 бал)

1. Більшість рослинних клітин за формою:

- а) плоскі; б) дископодібні; в) паличкоподібні;
г) багатогранні; д) спіральні.

2. Що відбувається з плодючістю віддалених гібридів:

- а) збільшується; б) не змінюється; в) зменшується;
г) вони, зазвичай, безплідні.

3. Які біологічно активні речовини може виробляти організм орла беркута:

- а) медіатори; б) алкалоїди; в) антибіотики;
г) фітогормони.

4. Яка нуклеїнова кислота здатна утворювати петлі і вузли?

- а) РНК; б) ДНК.

5. Завдяки яким зв'язкам вода має високу теплоємність, високі температури кипіння та плавлення:

- а) водневим; б) пептидним;
в) ковалентним; г) дисульфідним.

6. При підвищенні температури відбувається так зване плавлення ДНК, за якого вона розплітається та стає одноланцюговою. З урахуванням того, що енергія взаємодії Г–Ц дещо вища за енергію взаємодії А–Т, припустіть, який із двох фрагментів ДНК (наведено тільки по одному ланцюгу!) матиме вищу температуру плавлення:

- а) ГЦАААГТТААТТЦАТАТ чи б) ТАГЦЦТГТЦЦГТЦЦГГ?

7. Виберіть правильне твердження про вплив низької температури на організми.

- а) у прохолодних умовах холонокровні організми збільшують вироблення теплоти;
б) узимку випаровування води рослиною зменшується;

в) тремтіння характерне комахам лише на холоді;

г) при зниженні температури довкілля кількість крові в шкірі людини не змінюється.

8. З наведених варіантів до аналізуючого схрещування відносять:

- а) Аа×Аа, б) АА×Аа, в) Аа×аа, г) аа×аа,

9. Який із наведених прикладів є преадаптацією?

а) потові залози ссавців (з них виникли молочні залози)

б) очі рептилій (з них розвинулись очі ссавців)

в) двокамерне серце риб (стало основою трикамерного серця амфібій)

г) оплодень (його структура різниться в соковитих і сухих плодів)

10. Вставте пропущені слова до твердження.

Необхідною умовою (1) є взаємодія видів у межах однієї (2).

а) 1 – коадаптації, 2 – популяції; б) 1 – коеволюції, 2 – екосистеми;

в) 1 – преадаптації, 2 – популяції; г) 1 – адаптації, 2 – екосистеми

11. Більшість рослинних клітин за формою:

а) плоскі; б) дископодібні; в) паличкоподібні;

г) багатогранні; д) спіральні.

12. Вкажіть, яким шляхом рухається вода, поглинута коренем з ґрунту:

а) кореневі волоски - паренхіма кори - судини ксилеми;

б) кореневі волоски - паренхіма кори - ситоподібні трубки флоєми;

в) паренхіма кори - ризодерма - судини ксилеми;

г) кореневі волоски - ризодерма - ситоподібні трубки флоєми.

13. У стеблі деревних рослин механічні тканини розташовані

у: а) осьовому циліндрі; б) серцевині; в) ендодермі;

г) серцевині та осьовому циліндрі.

14. Вкажіть, у сучасних представників якого ряду комах личинки ведуть виключно водний спосіб життя:

а) таргани; б) прямокрилі; в) терміти; г) бабки.

15. Для того, щоб молекула могла бути використана ДНК-полімеразою для реплікації ДНК, вона має містити

а) урацил, дезоксирибозу і два ортофосфатні залишки

- б) аденін, рибозу і три ортофосфатні залишки
 в) гуанін, дезоксирибозу і три ортофосфатні залишки
 г) тимін, рибозу і три ортофосфатні залишки

16. Який тип бродіння переважає в процесі сквашування овочів?

- а) молочнокисле; б) спиртове; в) маслянокисле;
 г) пропіоновокисле.

17. Вкажіть, якого типу відростків нейронів не існує:

- а) аксон; б) нейрит; в) дендрит; г) мезаксон.

18. Назвіть гормон мозкового шару надниркових залоз, який здійснює гуморальну регуляцію роботи серця, забезпечуючи симпатичний вплив:

- а) ацетилхолін; б) альдостерон; в) тестостерон;
 г) адреналін.

19. Який з наведених білків володіє ферментативною активністю?

- а) овальбумін; б) лізоцим; в) колаген;
 г) еластин.

20. Аналізуюче схрещування – це схрещування:

- а) двох чистих ліній з метою встановлення генотипу нащадків;
 б) гібриду першого покоління з однією з батьківських форм;
 в) невідомого генотипу з домінантною гомозиготою;
 г) невідомого генотипу з рецесивною гомозиготою.

- а) здатність зберігати і передавати генетичну інформацію;
 б) відсутність у хімічному складі нуклеїнових кислот;
 в) наявність у хімічному складі нуклеїнових кислот;
 г) відсутність білоксинтезуючого апарату.

22. Пептидний зв'язок утворюється між:

- а) двома аміногрупами амінокислот; б) двома карбоксильними групами амінокислот;
 в) аміногрупою та карбоксильною групою амінокислот; г) SH–групами цистеїну.

23. На якій фазі мітозу відбувається розділення хромосом на дочірні хроматиди і розходження їх до полюсів клітини?

- а) профаза; б) метафаза; в) анафаза; г) телофаза.

24. Укажіть механізм виділення медіатора у синапсі:

- а) фагоцитоз; б) піноцитоз; в) екзоцитоз; г) ендоцитоз.

25. Яка з реакцій, схеми яких наведено, може бути використана теплокровними організмами для отримання теплової енергії?

- а) білок суміш амінокислот; б) $\text{CH}_4 + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$;
 в) $\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{C}_2\text{H}_{12}\text{O}_6 + \text{O}_2$; г) нейтральний жир + $\text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$

Вписати у бланк варіанти правильних відповідей:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
а			+	+	+				+			+	+			+									
б						+	+								+				+						
в								+														+	+	+	
г	+	+								+	+			+			+	+		+	+				+

21. Основною відмінністю вірусів від клітинних організмів є:

Тести групи Б

(У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірними можуть бути декілька) (3 бала)

1. У міжклітинній речовині переважають катіони:

- а) Na^+ ; б) K^+ ; в) Mg^{2+} ; г) Ca^{2+} ; д) Cl^- .

2. У профазі I мейозу відбувається:

- а) спіралізація хромосом; б) розходження хромосом до полюсів;
в) розчинення ядерної оболонки і ядерця; г) кон'югація хромосом і кросинговер.

3. Вкажіть які пристосування виникли у птахів вперше в еволюції:

- а) трикамерне серце; б) чотирикамерне серце;
в) два кола кровообігу; г) повне розділення артеріальної і венозної крові.

4. Представники відділу Зелені водорості:

- а) зустрічаються в морях; б) зустрічаються в прісних водах;
в) зустрічаються на ґрунті; г) можуть викликати захворювання безхребетних тварин; д) можуть викликати захворювання хребетних тварин, в тому числі і людини.

5. Холестерин в організмі людини:

- а) забезпечує знерухомлення мембран клітин;
б) бере участь у формуванні атеросклеротичних бляшок;
в) бере участь в утворенні каменів в жовчному міхурі;
г) є субстратом для синтезу гормонів;
д) є субстратом для синтезу жовчних кислот.

6. Які ознаки будови плодів є пристосуванням до поширення вітром?

- а) яскраве забарвлення; б) невелика маса; в) наявність гачечків і причіпок;
г) наявність волоскоподібних виростів, парашутиків, крилаток; д) наявність м'ясистих, соковитих покривів.

7. Для хвойних рослин характерні ознаки: а) наявність насінневої шкірки;

- б) утворення плодів; в) вітрозапилення; г) широкий спектр життєвих форм; д) перевага спорофіту у життєвому циклі.

8. З наведеного переліку оберіть рослини, для яких притаманні одностатеві квітки:

- а) обліпиха; б) огірок; в) клен; г) помідор;
д) вишня.

9. У зоопарку створили прісноводний акваріум з безхребетними мешканцями.

Які з перерахованих організмів могли б його населяти? а) губка-бодяга;

- б) гідра зелена; в) медуза коренерот; г) личинка бабки коромисла;
д) павук-сріблянка.

10. Укажіть, які з перелічених ознак є спільними для рептилій і амфібій:

- а) наявність середнього вуха; б) зроговілі покриви;
в) шийний відділ хребта складається з двох хребців; г) пояс передніх кінцівок представлений лопаткою, ключицею та коракоїдом; д) наявність бічної лінії.

11. Укажіть непластичні види щодо типу харчування:

- а) ведмідь; б) коала; в) ліннинець; г) горобець; д) панда.

12. Печінка здійснює: а) перетворення глюкози в глікоген;

- б) очищення крові від отруйних речовин; в) вироблення інсуліну;
г) вироблення ферментів; д) вироблення жовчі.

13. До механізмів специфічного клітинного імунітету належать: а) виділення інтерферону;

- б) виділення лізоциму; в) синтез В-лімфоцитами антитіл; г) цитотоксична дія Т-лімфоцитів; д) цитотоксична дія НК-клітин.

14. Мітохондрії – це органели, які : а) відсутні у прокаріот;

- б) мають оболонку з двох мембран; в) мають оболонку з однієї мембрани;
г) беруть участь у синтезі АТФ; д) мають власні рибосоми та ДНК.

15. Де знаходяться центри травних і дихальних рефлексів? а) у середньому мозку;

- б) у проміжному мозку; в) у довгастому мозку; г) у мозочку;
д) у спинному мозку.

16. Клітина містить велику кількість лізосом, пероксисом, гладенької ЕПС.

Виберіть можливі функції цієї клітини: а) фагоцитоз; б) внутрішньоклітинне травлення; в) синтез білкових гормонів; г) детоксикація; д) синтез стероїдних гормонів.

17. З перелічених молекул через мембрану самостійно проходити здатні:

- а) глюкоза; б) O_2 ; в) тироксин; г) плазмаіда; д) альбумін.

18. Які з речовин є гетерополімерами:

- а) гемоглобін; б) рибоза; в) ДНК; г) крохмаль; д) холестерин.

19. Як співвідносяться об'єми екологічних ніш виду, якщо він в екосистемі немає конкурентів (X) і якщо співіснує в ній із подібним видом (Y)?

- а) $X > Y$; б) $X < Y$; в) $X = Y$; г) $X \approx Y$

20. Виберіть прояв закону єдності організму й середовища його існування.

- а) швидкість бігу гепарда зростає у наслідок тренування його м'язів;
б) зменшення температури повітря восени є стимулом до пожовтіння листя дерев; в) вичерпання бактеріями запасу поживних речовин у пробірці спричиняє сповільнення росту їх колонії; г) плоске тіло ската є адаптивною ознакою бентосних організмів

Вписати у бланк варіанти правильних відповідей:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а	+			+			+		+	+		+		+		+				+
б			+	+	+	+			+		+	+		+		+				+
в	+			+	+		+	+							+				+	
г	+	+	+		+	+	+		+	+			+	+		+	+			+
д				+					+		+	+		+						

Відповідь: 1Б, 2А, 3В, 4Дз.

Тести групи В

(Завдання на встановлення відповідностей, послідовностей...)

1. Вставте пропущені слова до твердження.

Види із (1) шириною екологічної ніші (2) виживають за зміни умов і є екологічно (3). (- 2 бали)

А 1 – малою, 2 – краще, 3 – непластичними

Б 1 – великою, 2 – гірше, 3 – пластичним

В 1 – малою, 2 – гірше, 3 – непластичними

Г 1 – великою, 2 – краще, 3 – пластичними

2. Увідповідніть рису організму й особливість наземно-повітряного середовища, пристосуванням до якої вона є. (- макс. 4 бали, по 1 балу за кожну правильну відповідь)

1 довгий корінь

2 велика концентрація сахарози в цитоплазмі

3 широкі вуха

4 наявність крил

А твердість ґрунту

Б висока температура

В заморозки

Г низька густина повітря

Д нестача води

Відповідь: 1Д; 2В; 3Б; 4Г

3. Увідповідніть спосіб терморегуляції й механізм, завдяки якому він впливає на температуру тіла. (- макс. 4 бали, по 1 балу за кожну правильну відповідь)

1 потовиділення

2 настобурчування пір'я

3 робота м'язів

4 зміна пози

А виділення теплоти, як побічного продукту хімічної реакції

Б зміна площі тіла, що контактує з довкіллям

В збільшення тепловтрат при окисненні поживних речовин

Г збільшення теплоізоляційного прошарку повітря

Д втрата теплової енергії на випаровування води

Відповідь: 1Д, 2Г, 3А ; 4Б.

4. За описом функції вкажіть про який з вітамінів іде мова. (- макс. 4 бали, по одному балу за кожну правильну відповідь)

1 синтезування нікотинамідаденіндинуклеотиду;

2 утворення колагену;

3 участь у світлосприйнятті;

4 потрібен для відкладання Кальцію у кістках

А Вітамін С

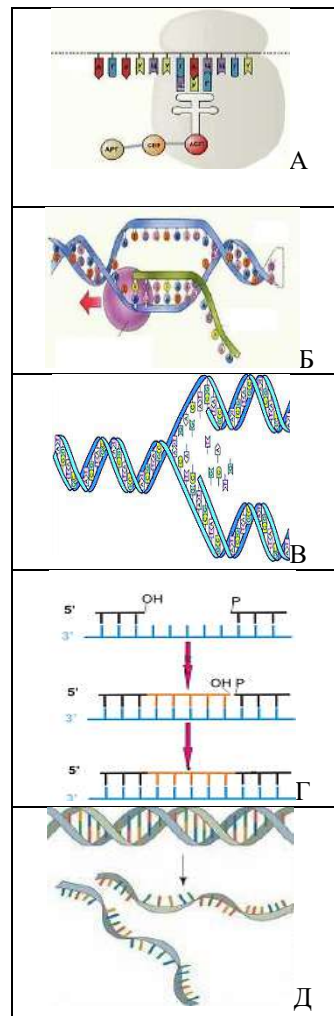
Б Вітамін РР

В Вітамін А

Г Вітамін К

Д Вітамін Д₃

Завдання 5. Встановіть відповідність між зображенням біохімічних процесів (А-Д) та їх назвами і характеристиками (1-10) і заповніть таблицю (- макс. 10 балів, по 1 балу за правильно вказану кожну з десяти характеристик):

- 1) реплікація;
- 2) денатурація;
- 3) репарація;
- 4) транскрипція;
- 5) трансляція;
- 6) подвоєння ДНК;
- 7) редуплікація;
- 8) активність ДНК-полімерази;
- 9) активність РНК-полімерази;
- 10) виправлення помилок.

Відповідь:

А	Б	В	Г	Д
5	4, 9	1, 6, 7, 8	3, 10	2

ГЕНЕТИКА ГРУП КРОВІ (20 балів)

Відповідь:

Мета роботи: Рішення генетичних задач на визначення груп крові.

Задача. У батьків з II групою крові народився син з I групою крові та гемофілік. Обидва батьків не страждають на цю хворобу. Визначіть імовірність народження другої дитини здоровою та можливі групи крові.

Позначення основних груп крові за системою АВО.

I група крові - $I^O I^O$;

II група крові - $I^A I^A$; $I^A I^O$;

III група крові - $I^B I^B$; $I^B I^O$;

IV група крові - $I^A I^B$.

Дано:

H - норма

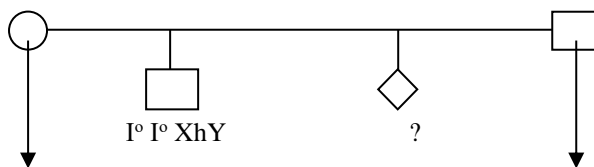
h - гемофілія

Розв'язання:

1. Оскільки у батьків з II групою крові народилась дитина з I групою, то за даною ознакою батьки гетерозиготні.

2. Якщо у здорових батьків народився син, хворий на гемофілію, то мати є носієм цього гена.

$P \rightarrow \text{♀ } I^A I^O \text{ XHXh} \quad \times \quad \text{♂ } I^A I^O \text{ XHY}$

$G \rightarrow$

$I^A \text{ XH}$
 $I^A \text{ Xh}$
 $I^O \text{ XH}$
 $I^O \text{ Xh}$

$I^A \text{ XH}$
 $I^A \text{ Y}$
 $I^O \text{ XH}$
 $I^O \text{ Y}$

$F_1 \rightarrow$ Складаємо решітку Пеннета:

♀ \ ♂	$I^A \text{ XH}$	$I^A \text{ Y}$	$I^O \text{ XH}$	$I^O \text{ Y}$
$I^A \text{ XH}$	$I^A I^A \text{ XHXH}$ Здорова дочка, II група	$I^A I^A \text{ XHY}$ Здоровий син, II група	$I^A I^O \text{ XHXH}$ Здорова дочка, II група	$I^A I^O \text{ XHY}$ Здоровий син, II група
$I^A \text{ Xh}$	$I^A I^A \text{ XHXh}$ Здорова дочка, II група	$I^A I^A \text{ XhY}$ Син-гемофілік, II група	$I^A I^O \text{ XHXh}$ Здорова дочка, II група	$I^A I^O \text{ XhY}$ Син-гемофілік, II група
$I^O \text{ XH}$	$I^A I^O \text{ XHXH}$ Здорова дочка, II група	$I^A I^O \text{ XHY}$ Здоровий син, II група	$I^O I^O \text{ XHXH}$ Здорова дочка, I група	$I^O I^O \text{ XHY}$ Здоровий син, I група
$I^O \text{ Xh}$	$I^A I^O \text{ XHXh}$ Здорова дочка, II група	$I^A I^O \text{ XhY}$ Син-гемофілік, II група	$I^O I^O \text{ XHXh}$ Здорова дочка, I група	$I^O I^O \text{ XhY}$ Син-гемофілік, I група

Відповідь: Імовірність народження здорової дитини в цій сім'ї складає 12/16 (75%), група крові може бути I або II.

2. ВИЗНАЧЕННЯ БЕЗХРЕБЕТНИХ ГІДРОБІОЛОГІЧНОЇ ПРОБИ

Мета роботи: визначити видову належність прісноводних гідробіонтів.

Хід роботи:

1. Розгляньте зображених безхребетних із гідробіологічної проби. **Уважно прочитайте правила користування визначною карткою.**
- 1.1. Визначте до виду зображених представників та впишіть видові назви до **таблиці 1** бланку відповіді. Пам'ятайте, **визначення кожного представника слід починати з першої тези.**
2. Дайте відповіді на запитання, заповнивши **таблицю 2** бланку для відповіді.
3. Дайте відповіді на тестові запитання заповнивши **таблицю 3** бланку для відповіді.

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ ВИЗНАЧНОЮ КАРТКОЮ

Текст визначної картки складається з *тези*, у якій перелічені ознаки виду та антитези, яка містить протилежні ознаки (ознаки іншого виду). Кожна теза має порядковий номер, у дужках до якого поставлений номер антитези. Якщо ознаки відповідають номеру тези, то слід переходити до наступної за порядком тези, якщо ні – переходити до антитези. Так треба робити до тих пір, поки теза або антитеза не закінчаться назвою *виду*.

ВИЗНАЧНА КАРТКА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВОДНИХ БЕЗХРЕБЕТНИХ

Тип Кільчасті черви. 1 Тіло видовжене і форми, повністю сегментоване

2(5) Сегменти несуть щетинки, головний кінець заокруглений, задній загострений

3(4) Довжина тіла до 8 см, зазвичай не більше 3-4 см (А) *Грубочник звичайний.*

4(3) Довжина тіла більше 10 см (Б) *Нереїс пелагічний.*

5(2) Сегменти позбавлені видимих щетинок, на кінцях тіла наявні присоски

6(7) Тіло розширене, розміри до 2 см, забарвлення однотонне (В) *П'явка черепашка.*

7(6) Тіло видовжене, не менше 10 см з двома поперечними смугами

(Г) *П'явка медична.*

Тип Членистоногі. 1 Тіло виражено поділено на голову, груди та черевце, 3 пари кінцівок добре розвинені, помітно відставлені

2(3) Голова помітно відрізняється від грудей, ротовий апарат розвинений з яскраво вираженою парою ротових кінцівок (Д) *Жук плавунець* (личинка в стадії).

3(2) Голова прилягає до грудей без звуженого переходу, ротовий апарат у вигляді коротенького хоботка

4(7) Накінці черевця довга, ниткоподібна дихальна трубка, перша пара грудних кінцівок перетворена на хапальні кінцівки

5(6) Тіло узьке, видовжене, довжиною не менше 5-7 см (Е) *Ранатрапалічкова видна.*

6(5) Тіло більш широке, довжиною близько до 4-5 см (Ж) *Водяний скорпіон.*

7(4) Дихальна трубка відсутня, перша та друга пара грудних кінцівок направлені вперед (З) *Водомір казвичайна.*

8(1) Тіло складається з головогрудей та черевця

9(8) Головогруди прикриті щитом, кінцівки помітно не виступають за краї щита

10(11) Антенули добре розвинені, на кінці черевця вилка, розгалужена на 4 гілочки, у самок добре помітні яйцеві мішки, заповнені яйцями (И) *Циклоп звичайний.*

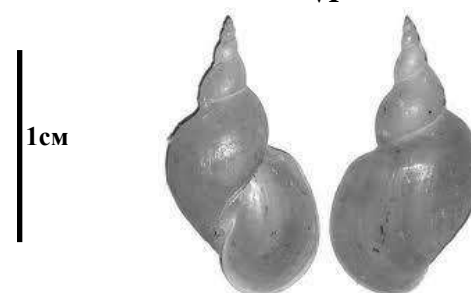
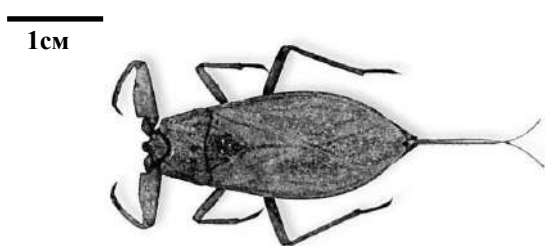
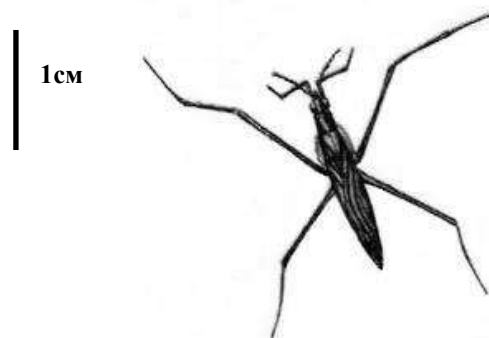
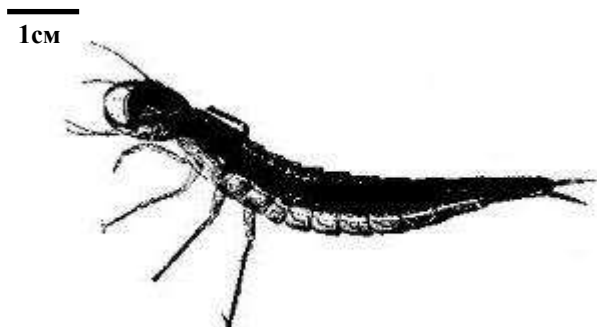
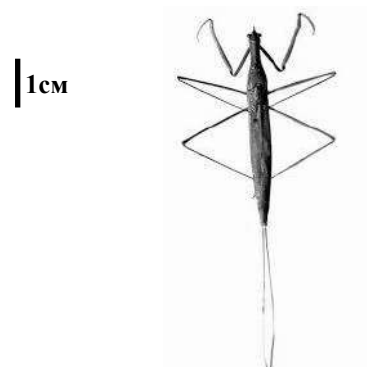
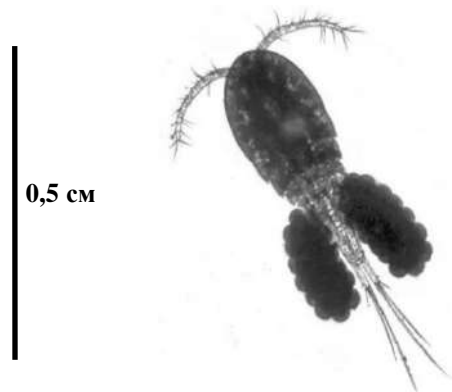
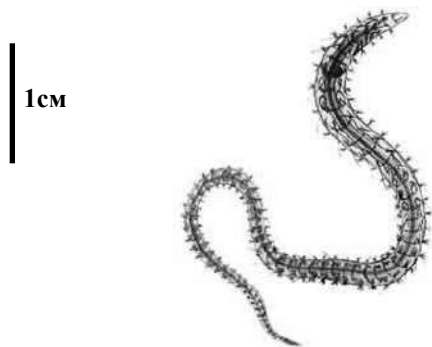
11(10) Антени та антенули вкорочені, вилка двогілляста (К) *Щитень весняний.*

Тип Молюски.

1(2) Черепашка ліво закручена (проти годинникової стрілки), устя круглої форми, верхівка пригнута (Л) *Ставковик вухоподібний.*

2(1) Черепашка правозакручена, устя неправильно-овальної форми, черепашка загострена (М) *Ставковик малий.*

СКЛАД ГІДРОБІОЛОГІЧНОЇ ПРОБИ

ВИЗНАЧЕННЯ БЕЗХРЕБЕТНИХ ГІДРОБІОЛОГІЧНОЇ ПРОБИ
(Макс. 20 балів)
(відповіді)

Таблиця 1

Позначте правильні відповіді, закресливши (×) відповідні літери:

Вид:	Відповідне зображення тварини:											
I (1,5 бали)	<u>А</u>	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З	И	К	Л	М
II (1,5 бали)	А	Б	В	<u>Г</u>	Д	Е	Ж	З	И	К	Л	М
III (1,5 бали)	А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З	<u>И</u>	К	Л	М
IV (1,5 бали)	А	Б	В	Г	Д	<u>Е</u>	Ж	З	И	К	Л	М
V (1,5 бали)	А	Б	В	Г	<u>Д</u>	Е	Ж	З	И	К	Л	М
VI (1,5 бали)	А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	<u>З</u>	И	К	Л	М
VII (1,5 бали)	А	Б	В	Г	Д	Е	<u>Ж</u>	З	И	К	Л	М
VIII (1,5 бали)	А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З	И	К	Л	<u>М</u>

2. Дайте відповіді на наступні запитання:

Таблиця 2

Позначте правильні відповіді, закресливши (×) відповідні літери:

Запитання:	Відповідне зображення тварини:							
(1,5 бали) Які з визначених видів у дорослому стані здатні до польоту	I	II	III	<u>IV</u>	<u>V</u>	<u>VI</u>	<u>VII</u>	VIII
(1,5 бали) Хто із зображених представників належить до комах із повним перетворенням	I	II	III	IV	<u>V</u>	VI	VII	VIII
(1,5 бали) Які з визначених представників занесені до Червоної книги України	I	<u>II</u>	III	IV	V	VI	VII	VIII

Таблиця 3

Позначте правильні відповіді, закресливши (×) відповідні літери:

3.1. Більшість представників проби належить до: (1,5 б.)	ряду десятиногі;	А
	ряду клопи;	<u>Б</u>
	ряду рівнокрилі;	В
	типу кільчасті черви	<u>Г</u>
	печінкового сисуна;	А
3.2. У наведеній пробі визначені безхребетні, необхідні для циркуляції: (2 б.)	ланцетоподібного сисуна;	Б
	ціп'яка свинячого;	В
	ціп'яка бичачого;	Г
	стьожка широкого.	<u>Д</u>

